

POCKET EDITIE
METHODISCH
HANDELEN IN HET
STRAATHOEKWERK

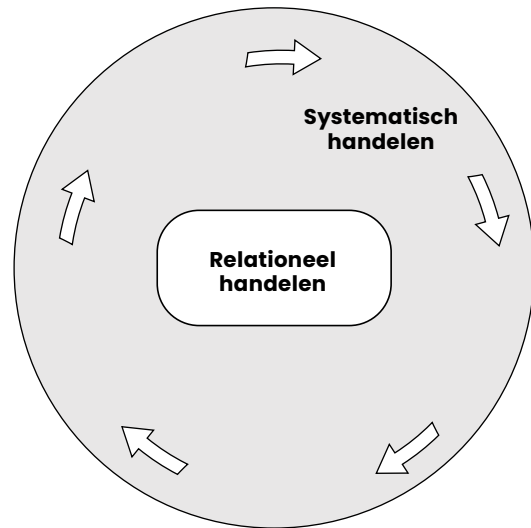
Evelien Rauwerdink-Nijland, © 2022

perMens

We beginnen deze pocket editie met het presenteren van de methodiek Straathoekwerk in zijn geheel, lichten vervolgens alle onderdelen kort toe en we sluiten af met een meer gedetailleerde beschrijving van het methodisch handelen in het strathoekwerk.

Voor de uitgebreide beschrijvingen, verwijzen we je naar het boek *Straathoekwerk. Een basismethodiek van het sociaal werk* (Rauwerdink-Nijland & Metz, 2022).

Methodisch handelen

Randvoorwaarden

Doelgroep:

- meervoudige problemen
- gemarginaliseerd
- moeilijkheden met zelfstandig leven
- schuurt in persoonlijk leven
- schuurt in maatschappelijk leven

Doelen

- Mensen die door een veelvoud aan problemen de relatie met de samenleving (dreigen te) verliezen ondersteunen naar (volwaardige) participatie in de maatschappij door:
- er te zijn voor mensen die ondersteuning nodig hebben, maar deze niet krijgen;
 - oplossen van acute problemen;
 - toeleiden naar reguliere voorzieningen;
 - vergroten zelfstandigheid;
 - versterken sociaal netwerk;
 - vergroten maatschappelijke participatie;
 - stabiliseren en verbeteren veiligheid en leefbaarheid woon- of slaapplek;
 - stabiliseren en versterken leefomgeving.

Randvoorwaarden

Uitleg model straathoekwerk

Doel van het straathoekwerk is volwaardige participatie in de samenleving. Het straathoekwerk draagt daaraan bij door mensen die door een veelvoud aan problemen de relatie met de samenleving (dreigen te) verliezen te ondersteunen bij het oplossen van acute problemen, het toeleiden naar voorzieningen, het vergroten van de zelfstandigheid, het versterken van het sociaal netwerk en het vergroten van de maatschappelijke participatie en door hen te ondersteunen bij het stabiliseren, verbeteren en versterken van de veiligheid en leefbaarheid van de woon- of slaapplek en van de leefomgeving. Straathoekwerkers realiseren het doel, door methodisch te handelen in contact met de doelgroep en hun omgeving. Het methodisch handelen zorgt ervoor dat straathoekwerkers doelgericht en gestructureerd te werk gaan om tot een passende benadering (of ondersteuning) te komen, waarbij het handelen is afgestemd op de doelgroep en hun omgeving. De randvoorwaarden zijn de voorwaarden in het organiseren van de aansturing van en de samenwerking voor het goed uitvoeren van het straathoekwerk

Voor wie is het straathoekwerk bedoeld?

De doelgroep van het straathoekwerk bestaat uit jongeren en volwassenen die door een veelvoud aan individuele en maatschappelijke problemen de relatie met de samenleving kwijt zijn of deze dreigen te verliezen. Ze zijn niet (meer) in staat om zelf hulp te vragen of maken nauwelijks gebruik van reguliere voorzieningen en hulpverlening terwijl hier wel aanleiding voor is. De doelgroep van het straathoekwerk wordt gezien als *hard-to-reach*, (ze vinden de weg naar ondersteuning niet), *zorgmijders* (ze gaan zorg uit de weg), *zorgmissers* (ze krijgen niet de juiste hulp) of als *overlastgevers* (Omlo, 2017; Kelderman & Jezek, 2010). De doelgroep van het straathoekwerk heeft vijf kenmerken. Ten eerste wordt de doelgroep van het straathoekwerk gekenmerkt door (dreigende) meervoudige problemen waarbij zij geen gebruikmaken van voorzieningen terwijl daar wel aanleiding voor is. De combinatie van meervoudige, langdurige en complexe problemen veroorzaakt een eigen, vaak destructieve, dynamiek die de doelgroep zelf vaak niet meer kan doorbreken of oplossen (Kruiter & Klokman, 2016). Het tweede kenmerk van de doelgroep van het straathoekwerk is dat zij gemarginaliseerd zijn. Hierdoor hebben zij een positie aan de rand van onze samenleving, voelen zij zich geen onderdeel van deze samenleving en krijgen zij minder kansen om zich te ontwikkelen en mee te doen.

Verder is het kenmerkend voor de doelgroep dat zij een constante wrijving met hun omgeving ervaren – als deze nog aanwezig is – én hebben zij het gevoel van het niet thuis voelen of (erbij) horen in deze omgevingen. Dit uit zich in de drie kenmerken: (3) moeilijkheden met zelfstandig leven, waarbij het gaat over het zélf doen en hun vermogen om een zelfstandig leven te leiden in afstemming met hun (sociale) omgeving, (4) schuurt in het persoonlijk leven en (5) schuurt in het maatschappelijk leven.

Meer over de doelgroep van straathoekwerkers is te lezen in hoofdstuk 4 van het boek.

Wat is het doel van het straathoekwerk?

Het hoofddoel van het straathoekwerk is om mensen die door een veelvoud aan problemen de relatie met de samenleving (dreigen te) verliezen te ondersteunen, om (volwaardig) deel te kunnen nemen aan de samenleving. Met volwaardige participatie aan de samenleving bedoelen wij dat de doelgroep deel kan nemen aan de samenleving, de samenleving mee vorm geeft en dat de samenleving zich opent voor het zijn en de inbreng van de doelgroep (Coesee e.a., 2009; De Winter, 2000).

Deze doelgroep volwaardig laten participeren in de samenleving is nodig, omdat zij door hun meervoudige problematiek, door hun gemarginaliseerde positie, moeilijkheden in het zelfstandig functioneren, schuren in het persoonlijk leven en schuren in het maatschappelijk leven niet in staat zijn om zelfstandig deel te nemen aan de samenleving (Andersson, 2011; Dewaele, 2006). Om het hoofddoel te bereiken, kent het straathoekwerk acht subdoelen.

1. Er zijn voor mensen die ondersteuning nodig hebben, maar deze niet krijgen
2. Oplossen van acute problemen
3. Toe leiden naar reguliere voorzieningen en hulpverlening
4. Vergroten zelfstandigheid
5. Versterken sociaal netwerk
6. Vergroten maatschappelijke participatie
7. Stabiliseren en verbeteren veiligheid- en leefbaarheid woon- of verblijfplek
8. Stabiliseren en versterken leefomgeving

Meer over de doelen van straathoekwerkers is te lezen in hoofdstuk 5 van het boek.

Waaruit bestaat het methodisch handelen in het straathoekwerk?

Straathoekwerkers realiseren het doel, door methodisch te handelen in contact met de doelgroep en hun omgeving. *Systematisch handelen* is dat onderdeel van het methodisch handelen dat ervoor zorgt dat straathoekwerkers op een doelgerichte en systematische manier te werk gaan om tot een passende benadering (of ondersteuning) te komen. Het systematisch handelen in het straathoekwerk bestaat uit vijf fasen in een cyclisch, trialogisch proces dat drie lagen kent. De vijf fasen in het systematisch handelen zijn: oriënteren, ontwerpen, organiseren, uitvoeren en evalueren. *Relationeel handelen* is dat onderdeel van het methodisch handelen dat ervoor zorgt dat het straathoekwerk werkt vanuit de leefwereld van de doelgroep, het handelen afstemt op de doelgroep en de omgeving en van betekenis is voor de doelgroep en de omgeving.

Het relationeel handelen in het straathoekwerk bestaat uit *drie methodische elementen* (contact leggen, in contact blijven en perspectief bieden), die uitgangspunten zijn waarmee straathoekwerkers hun handelen afstemmen op het proces van de doelgroep, en uit *zeven methodische principes* (aanwezig zijn, werkrelatie, aansluiten, bemiddelen, motiveren, belangen behartigen en ondersteunen) waarmee straathoekwerkers inhoudelijk richting geven aan hun interacties met de doelgroep en hun omgeving. Het afstemmen op de omgeving wordt ook *ecologisch* genoemd. Binnen het straathoekwerk worden drie omgevingen onderscheiden: de persoonlijke en directe omgeving van de doelgroep, de omgeving waar de doelgroep hun tijd doorbrengt en de samenwerking met professionals van reguliere voorzieningen en hulpverlening.

In hoofdstuk 6 van het boek wordt het methodisch handelen van straathoekwerkers uitgewerkt in detail en worden praktijkvoorbeelden gegeven.

Welke randvoorwaarden zijn er voor het uitvoeren van het straathoekwerk?

Met randvoorwaarden bedoelen we voorwaarden in de organisatie, aansturing en samenwerking voor het goed uitvoeren van het straathoekwerk. Er zijn acht randvoorwaarden voor het uitvoeren van goed straathoekwerk.

- 1. Onafhankelijkheid.** Deze onafhankelijkheid is noodzakelijk om vanuit het perspectief van de doelgroep te kunnen handelen, in lijn met de waarden van het straathoekwerk, in afstemming met collega's en de straathoekwerkorganisatie én in afstemming met de doelgroep van het straathoekwerk.
- 2. Positionering.** Een juiste positionering van het straathoekwerk is belangrijk omdat het straathoekwerk onderdeel is van een keten, een ketensamenwerking en netwerken die relevant zijn voor de ondersteuning van de doelgroep van het straathoekwerk.
- 3. Veiligheid straathoekwerkers.** Het borgen van de veiligheid gebeurt door nieuwe straathoekwerkers goed toe te rusten, het werken in teamverband, het toepassen van een vaste werkstructuur en door intervisie en casuïstiek.

4. Tijd. Dit is nodig om contact te leggen, in contact te blijven, een werkrelatie met de doelgroep op te bouwen en hen te motiveren voor aanvullende ondersteuning vanuit reguliere voorzieningen en hulpverlening.

5. Intervisie. Intervisie zorgt voor onderhoud van en toezicht op de eigen professionaliteit en de bewustwording van het eigen methodisch handelen in een open benaderingswijze.

6. Registreren biedt straathoekwerkers de mogelijkheid om de voortgang te monitoren en om te weten of de situatie zich in de gewenste richting beweegt, en/of bijstelling van de aanpak nodig is.

7. Een smartphone en toegang tot sociale media waarvan de doelgroep gebruikmaakt om contact te leggen en in contact te blijven met de doelgroep.

8. Flexibel inzetbaar budget is noodzakelijk om in contact te blijven met de doelgroep en hun direct van dienst te kunnen zijn.

We beschrijven de randvoorwaarden uitgebreid in hoofdstuk 7 van het boek.

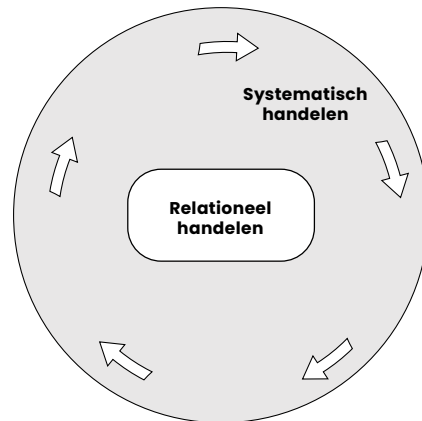
Verdieping methodisch handelen van het straathoekwerk

Door methodisch te handelen zorgen straathoekwerkers ervoor dat zij deskundig handelen op basis van de actuele kennis van hun beroep (Metz & Sonneveld, 2018). *Methodisch handelen* houdt in dat straathoekwerkers tegelijkertijd doelgericht, systematisch situationeel, relationeel, versterkend, moreel en tastend handelen (Metz & Verharen, 2021). Deze specifieke manier van handelen gebaseerd op een combinatie van intuïtie, kennis, ervaring en opleiding behoort volgens nagenoeg alle professionaliseringstheorieën tot de kern van een professie of beroep (Metz & Verharen, 2021; Sprinkhuizen & Scholte, 2016).

Het methodisch handelen in het straathoekwerk bestaat uit een combinatie van systematisch handelen en relationeel handelen. Systematisch handelen zorgt ervoor dat straathoekwerkers op een doelgerichte en systematische manier te werk gaan om tot een passende benadering (of ondersteuning) te komen. *Relationeel handelen* is dat onderdeel van het methodisch handelen dat ervoor zorgt dat het straathoekwerk werkt vanuit de leefwereld van de doelgroep, het handelen afstemt op de doelgroep en de omgeving en van betekenis is voor de doelgroep en de omgeving.

Voor het methodisch handelen geldt dat straathoekwerkers dit in kunnen zetten zowel in contact met individuen en met groepen die tot de doelgroep behoren.

Methodisch handelen

Systematisch handelen

In de variatie en dynamiek in de dagelijkse werkomstandigheden, structureren straathoekwerkers hun handelen om doelgericht en systematisch te kunnen werken.

- ➔ **Oriënteren** Is het verkennen van wat er speelt in de leefwereld van de doelgroep, waaruit de omgeving van de doelgroep bestaat, wat maatschappelijke opgaven zijn in een wijk, buurt of stad en wat de opdracht is vanuit de gemeente
- ➔ **Ontwerpen** Is het maken van een plan van aanpak waarin de doelgroep en doelen van het straathoekwerk en de beoogde aanpak op zo'n manier zijn uitgewerkt dat zij aansluiten op de vragen en mogelijkheden van doelgroep, de omgeving en de opdracht van de gemeente.
- ➔ **Organiseren** Is het scheppen van de organisatorische voorwaarden voor de uitvoering van dat plan van aanpak.
- ➔ **Uitvoeren** Houdt in het ontworpen plan uitvoeren in contact met de doelgroep en omgeving
- ➔ **Evalueren** Is het reflecteren op het handelen en de opbrengsten daarvan in relatie tot het oorspronkelijke doelen, het plan en eventuele andere opbrengsten

Methodische elementen

zijn de uitgangspunten waarmee de straathoekwerkers afstemmen op het proces van de doelgroep

- ➔ **Contact leggen** houdt in dat de straathoekwerker ervoor zorgt in contact te komen met de doelgroep, en met personen uit de persoonlijke omgeving van de doelgroep: de plek waar zij verblijven in de wijk en met de instanties die voor de doelgroep van betekenis zouden kunnen zijn.
- ➔ **In contact blijven** betekent contact onderhouden met de doelgroep en actief volgen.
- ➔ **Perspectief bieden** betekent structurele oplossingen en verbanden creëren waardoor straathoekwerk niet meer nodig is.

Methodische principes

zijn de uitgangspunten waarmee straathoekwerkers inhoudelijk richting geven aan hun interacties met de doelgroep en personen in de leefomgeving van de doelgroep

- ➔ Bij **aanwezig zijn** gaat het erom dat straathoekwerkers er gewoonweg zijn, zonder dat er enige tegenprestatie vanuit de doelgroep wordt gevraagd of wordt verwacht.
- ➔ Bij de **werkrelatie** is een actieve samenwerking, tussen de doelgroep en de straathoekwerker, wat betekent dat beide verantwoordelijkheid dragen om ervoor te zorgen dat het een relatie is én waarbij dit contact van dermate groot belang is, dat het verschil maakt in het leven van de doelgroep.
- ➔ **Aansluiten** houdt in dat straathoekwerkers in alles wat zij doen, afstemmen en anticiperen op de behoeften, mogelijkheden, perspectieven, en omgangsvormen van de doelgroep en hun omgeving.

- ➔ Bij **bemiddelen** gaat erom dat de doelgroep ervaart dat de straathoekwerker partij voor hen kiest, dat de straathoekwerker er voor hen is, dat de straathoekwerker in het belang van de doelgroep een tussenpositie vervult tussen de doelgroep en de omgeving, waarbij de inzet is dat de situatie voor de doelgroep verbeterd en tegelijkertijd behapbaar blijft voor alle betrokkenen.
- ➔ **Motiveren** houdt in dat straathoekwerkers de doelgroep stimuleert en prikkelt om hun (latente) talent of interesse voor iets op te sporen, aan te spreken en uit te dragen op dat zij er mogen zijn en zelf iets mogen willen, mogen dromen, mogen proberen.
- ➔ **Belangen** behartigen houdt in dat de straathoekwerker het perspectief en de belangen van zowel individuen als groepen uit de doelgroep vertegenwoordigt, de signalen verder brengt en indien nodig zelf oplossingen creëert voor de doelgroep.
- ➔ **Ondersteunen** houdt in dat straathoekwerkers de doelgroep ondersteunen bij zaken die zij niet zelfstandig of met behulp van hun sociale netwerk op kunnen lossen.

Literatuurlijst

Andersson, B. (2013). Finding ways to the hard to reach- considerations on the content and concept of outreach work. *European journal of Social Work*, 16(2), 171-186. <https://doi.org/10.1080/13691457.2011.618118>

Coesee, F., Roets, G. & De Bie, M., (2009). Empowering the powerful: challenging hidden processes of marginalization in youth work policy and practice in Belgium. *Critical Social Policy* 29 (3) 421-442. <https://doi10.1177/0261018309105178>

Dewaele, C., Bonte, J., Castermans, E., Roten, S., Vreven, E., Cam, M., Van der. & Christoffels, T. (2021). *Straathoekwerk: het boek*. SAM. Verkregen via <https://www.samvzw.be/sites/default/files/Publicaties/Straathoekwerk%20het%20Boek.pdf>

de Winter, M. (2000). *Beter maatschappelijk opvoeden*. Van Gorcum.

Kruiter, A.J. & Klokman, S. (2016) Multiprobleemgezinnen beter geholpen, in Kruiter, A.J., Bredewold, F. & Ham, M. (red.). *Hoe de verzorgingsstaat verbouwd wordt. Kroniek van een verandering*. Amsterdam.

Kelderman, I. & Jezek, R. (2010). *Sterk op straat. Methodische uitgangspunten van Streetcornerwork*. Stichting Streetcornerwork.

Metz, J.W., & Sonneveld, J.J.J. (2018). *Methodisch werken in het jongerenwerk*. Hogeschool van Amsterdam. Verkregen op 4 januari 2018 via <https://www.hva.nl/akmi/gedeelde-content/publicaties/publicaties-algemeen/youth-spot/2018/methodisch-werken-in-het-jongerenwerk.html>

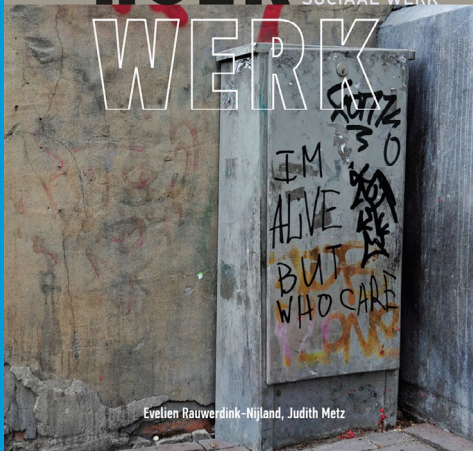
Metz, J.W. & Verharen, E.A.J. (2021). Methodisch werken: de fiets van het sociaal werk. Denken over professionaliteit van het sociaal werk. In Metz, J.; Jager-Vreugdenhil, M., Wilken, J.P (ed.). *Sociaal werk doordacht*, pp. 33-52. Amsterdam. Verkregen via https://lectorensociaalwerk.nl/wp-content/uploads/2021/04/200122_Methodisch_werken_def.pdf

Omló, J. (2017). *Wat werkt bij: Outreachend werken. Kansen en dilemma's voor sociale wijkteams*. Movisie. Verkregen op 12 oktober 2017 via <https://www.movisie.nl/sites/movisie.nl/files/publication-attachment/Dossier-wat-werkt-bij-outreachend-werken%20%5BMOV-12693403-1.0%5D.pdf>

STRAAT HOEK

EEN BASIS
METHODIEK
VAN HET
SOCIAAL WERK

WERK

Evelien Rauwerdink-Nijland, Judith Metz

perMens